

HÖGSKOLAN I BORÅS**Rektors stab**

Magnus Bergenholtz, controller

RAPPORT

2022-11-29

Dnr 605-22

Universitetskanslersämbetet

Högskolan i Borås analys av utbildningsutbudet för livslångt lärande och omställning

1. Bakgrund

Regeringen har gett Högskolan i Borås i uppdrag att senast den 30 november rapportera en analys av utbildningsutbud avseende såväl innehåll som inom vilka former utbildningarna ges till Universitetskanslersämbetet. Utifrån analyserna ska lärosätet övergripande beskriva hur befintligt utbud bidrar till att möta det behov av utbildning som det nya omställningsstudiestödet kan ge upphov till samt om Högskolan i Borås planerar att inom befintliga ekonomiska ramar planerar utveckla utbudet för att stärka utbildningarna inom livslångt lärande och omställning.

Under beredningen har Högskolan i Borås deltagit i möten arrangerade av UKÄ och SUHF samt haft sedvanliga kontakter med de aktörer och olika organ som högskolan samarbetar med för att identifiera samhällets behov av lärosätets utbildningar och regionens kompetensförsörjning. Detta i syfte att ta del av erfarenheter inom sektorn för att utveckla utbildningar riktade mot yrkesverksamma samt kunna prognostisera behovet av efterfrågan på högskolans utbildningar med anledning av det nya omställningsstudiestödet.

2. Högskolan i Borås utbildningsutbud

2.1 Dimensionering av utbildningsutbudet

Högskolan i Borås har en lång tradition av att akademisera olika utbildningar och professioner och utbildningsutbudet vid högskolan har successivt utvecklats i samarbete med det omgivande samhället. Tillsammans med studenter och samarbetspartners bygger högskolan kompletta akademiska miljöer inom högskolans sex prioriterade områden. Inom dessa områden bedriver Högskolan i Borås utbildningar inom ett antal bristyrken som lärare, vård, teknik och IT, utbildningar inom bibliotek och textil där högskolan har ett nationellt uppdrag samt utbildningar som svarar mot det regionala behovet av kvalificerad arbetskraft inom ekonomi, juridik och arbetsvetenskap.

Utbildningsutbudet inom samtliga områden baseras på treåriga programutbildningar på grundläggande nivå och påbyggnadsutbildningar på avancerad nivå och majoriteten av studenterna läser på ett program (80 procent). Som ett komplement till programutbildningarna finns inom respektive område ett utbud av fristående kurser. Kurserna ger fördjupning och breddning av studenternas kunskaper samt speglar idealet om ett livslångt lärande. Utbudet av fristående kurser, varav flertalet ges med flexibel studiegång, medverkar också till att högskolan kan möta nya målgrupper som tidigare inte sökt sig till högre utbildning.

Under den senaste femårsperioden har Högskolan i Borås medvetet arbetat för att utveckla utbudet av fristående kurser på distans och med flexibel studiegång och utbyggnaden har inneburit att andelen studenter som läser en fristående kurs ökat till cirka en femtedel i relation till andelen till programstudenter. Utbyggnaden av fristående kurser med ökad flexibilitet har även medfört att andelen distansstudenter uppgår till 28 procent, en ökning med sex procentenheter, samtidigt som andelen studenter som läser vid campus minskat till 72 procent.

2.2 Studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov

Högskolan möter samhällsaktörer via högskolans arenor, akademier, centrumbildningar och genom en rad riktade seminarier och event för att bidra till samhällets kunskapsutveckling. Nära samverkan med flertal branscher i bland annat Akademi- och programråd ger förutsättningar för en tät dialog mellan studenter, lärare och det omgivande samhället som både stärker kvalitet i utbildning och bäddar för långsiktiga relationer mellan högskola, samhälle och näringsliv. Lärosätets utbildningar är efterfrågade av studenterna och söktrycket till lärosätets utbildningar ligger på en stabil relativt hög nivå. Situationen ser dock väldigt olika ut för högskolans olika utbildningar och även om fler studenter antogs jämfört med föregående år skulle ett högre söktryck vara önskvärt inom vissa inriktningar på lärarutbildningen och teknikområdet.

Det välutvecklade samarbetet med professionerna och ett utbud som domineras av programutbildningar medför att studenterna är attraktiva på arbetsmarknaden. Inom samhällsviktiga utbildningarna inom lärar- och vårdområdet samt högskoleingenjör, teknik- och informatikutbildningar har högskolan kontinuerliga kontakter med företrädare för professionen för att kunna svara mot det stora behovet av utbildad personal och praktikplatser.

Ett bra exempel på denna samverkan är samarbetet mellan Högskolan i Borås och den lokala IT-branschen för att kunna genomföra den av studenterna efterfrågade bristyrkesutbildningen till systemarkitekt. Efter att högskolan under flera år tvingats ställa in på grund av brist på lärarresurser kunde denna utbildning fastställas under hösten 2022 genom att lokala IT-företag bidrar med engagemang och resurser för att denna bristyrkesutbildning riktad mot sektorn återigen ska kunna starta.

Inom ramen för det livslånga lärandet har högskolan även genomfört ett antal korta kurser för yrkesverksamma. Kurserna är utvecklade i samarbete med KK-stiftelsen och syftar till kompetensutveckling inom IT och organisationsutveckling. Högskolan har även genomfört en utbyggnad av kurser som kan förbereda studenterna för den framtida arbetsmarknaden genom exempelvis praktikperioder inom utbildning på avancerad nivå. I jämförelse med 2019 har utbyggnaden resulterat i att antalet helårsstudenter inom dess kurser mer än dubblats.

2.3 Utbildningar riktade mot livslångt lärande och yrkesverksamma

För att ge möjlighet till kompetensutveckling arbetar högskolan aktivt med att utveckla utbildningar så att de svarar mot studenternas efterfrågan. Högskolans utbud av distansutbildning uppgår till 11 procent av programmen medan motsvarande siffra för fristående kurs är 94 procent. Av högskolans 189 fristående kurser riktar sig 82 procent mot livslångt lärande och merparten av kurserna bedrevs på såväl distans (94 procent) som med flexibel studietakt (90 procent). Kurserna bedrivs inom samtliga områden och ges i huvudsak på grundnivå.

För att svara mot studenternas behov har högskolan i stort sett tillgängliggjort de delar av program som varit möjliga via vårt utbud av fristående kurser. Högskolan utbud av programutbildningar som riktar sig mot livslångt lärande och redan yrkesverksamma består därför i huvudsak av olika magister och masterprogram inom teknik och IT samt utbildningar till specialistsjuksköterska. Samtliga av dessa utbildningar ges på avancerad nivå och cirka två tredjedelar erbjuder studenterna möjlighet att studera på distans och/eller med flexibel studietakt.

Därutöver erbjuder Högskolan i Borås de studenter som av olika skäl inte slutfört sin utbildning och där högskolan formellt inte har lagt ner utbildningen en individuell studieplan som möjliggör för studenten att slutföra utbildningen. Därutöver erbjuds studenter från andra lärosäten möjligheten att ansöka till senare delar av program utifrån hur väl de kan tillgodoräkna sig tidigare kurser och hur det matchar programmet.

Utbyggnaden av fristående kurser på distans med flexibel studietakt har i kombination med utbudet av utbildningar på avancerad nivå medfört att Högskolan i Borås idag erbjuder ett stort och flexibelt utbud av utbildningar som riktar sig mot omställning och vidareutbildning. Detta innebär att Högskolan i Borås har goda förutsättningar att svara mot behovet av utbildningar som riktar sig mot livslångt lärande och redan yrkesverksamma som det nya stödet kan ge upphov till.

2.4 Uppdragsutbildning

För att erbjuda vidareutbildning till redan yrkesverksamma erbjuder Högskolan i Borås även uppdragsutbildningar inom samtliga prioriterade områden och utbildningarna ges både i form av poäng- och icke poänggivande utbildningar. Utbildningarna riktar sig främst mot yrkesarbetande i närområdet, men flera utbildningar ges på distans, vilket betyder att de geografiska gränserna vidgas.

Högskolan i Borås har en lång tradition av att akademisera olika utbildningar och professioner och ur ett historiskt har merparten av högskolans uppdragsutbildning skett inom lärar- och vårdutbildningarna. På senare år har uppdragsutbildningarna inom dessa båda områden minskat. Inom framförallt lärarutbildningarna har de olika satsningarna som kanaliseras via Skolverket minskat på grund av för få, och ibland obehöriga, sökande. Detta samtidigt som uppdragen från kommuner inte når upp till tidigare nivåer.

Sedan vårterminen 2019 bedriver Högskolan i Borås utbildning till polis på uppdrag av Polismyndigheten. Polisutbildningen har på kort tid vuxit kraftigt och är högskolans största uppdragsutbildning. Utbildningen ges på såväl campus som distans och söktrycket till polisutbildningen i Borås var 2021 det högsta i landet. Den positiva utvecklingen har resulterat i att Högskolan i Borås antar flest studenter av samtliga lärosäten och bedriver den största distansutbildningen i Sverige.

3. Utveckling av utbudet för att stärka tillgången på livslångt lärande och omställning

3.1 Kontinuerlig utveckling av utbildningsutbudet

Som framgår ovan bedriver Högskolan i Borås ett kontinuerligt och framgångsrikt arbete för att i samarbete med det omgivande samhället utveckla utbildningsutbudet. Högskolans bedömning är att lärosätet har ett utbildningsutbud som till stora delar svarar mot behovet av livslångt lärande och kompetensutveckling då lärosätet erbjuder ett stort utbud av utbildningar på distans och med flexibla undervisningsformer. För att möta behovet av kompetensutveckling som det nya omställningsstudiestödet kan ge upphov till kommer högskolan aktivt följa utvecklingen för att utbildningsutbudet fortsatt ska svara mot studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov.

Högskolan har analyserat våra program för att om det är möjligt att bryta ut ytterligare delar än de utbildningar som lärosätet idag erbjuder i form av fristående kurser. Analysen visar att det uppstår problem kopplade till kravet på förkunskaper och behörighet. Det innebär att det initialt finns delar av program som skulle kunna göras tillgängliga men att de aktuella kurserna ofta är av introducerande karaktär och därmed inte helt relevanta ur ett kompetensutvecklingsbehov och omställningsperspektiv.

Analysen visar även att inom bristyrkena inom lärar- och vårdområdet samt högskoleingenjör, teknik- och informatikutbildningar där Högskolan i Borås har svårigheter att rekrytera studenter kan den nya satsningen bidra till att fylla platserna på korta programutbildningar på magister och masternivå samt utbildningarna till specialistsjuksköterska och barnmorska.

Utifrån den information Högskolan i Borås erhållit är lärosätets uppfattning dock att det rör sig om en mycket heterogen grupp studenter. Högskolans bedömning är därför att lärosätet behöver ökad kunskap om dessa studenter för att kunna avgöra hur nuvarande utbildningsutbud möter behovet av kompetensutveckling och vilka nya behov av utbildning som omställningsstödet kan medföra. Högskolan i Borås ser därför fram emot de prognoser som UKÄ kommer att leverera under 2023.

3.2 Utmaningar kopplade till omställningsstudiestöd

Enligt Högskolan i Borås uppfattning är det inte bara studenternas behov av olika utbildningar rörande omställningsstudiestöd som är oklart och får påverkan för lärosätets verksamhet. För Högskolan i Borås som prognostiserar att nå takbeloppet för perioden 2022–2025 finns det uppenbar risk för att undanträngningseffekter när olika studentgruppers behov ställs mot varandra.

Effekter som riskerar ställas på sin spets under kommande år då lärosätena med ett i realiteten minskat utbildningsuppdrag ska möta behovet från ökade studentkullar samtidigt som Sverige förväntas gå in i en lågkonjunktur. Eftersom studenterna med omställningsstudiestöd konkurrerar med övriga studenter riskerar lärosätena att bli syndabockar när studenter som beviljats omställningsstudiestöds meriter inte räcker för att bli antagen till sökt utbildning.

Därutöver finns det för ett lärosäte som når takbeloppet inga ekonomiska incitament att utveckla utbildningsutbudet för att möta behovet av kompetensutveckling som det nya stödet kan ge upphov till. Högskolan i Borås bedömning är att kostnaden för dessa studentgrupper snarare riskerar bli högre och utöver den reella minskning av utbildningsanslaget som effektivitetsavdraget för pris- och löneomräkningen redan innebär urholka resurserna för utbildning ytterligare.

Exempelvis är det högskolans erfarenhet att validering är ytterst resurskrävande samtidigt som studenter som kompetensutvecklar sig på distans tenderar att prestera sämre än genomsnittet. Om omställningsstudiestödet inte kräver någon form av motprestation i form av tagna poäng finns det uppenbar risk för att det på sikt får ekonomiska konsekvenser för lärosätena. Mot denna bakgrund ställer sig Högskolan i Borås bakom de organisationer och lärosäten som tror ett nytt resursfördelningssystem krävs avseende det livslånga lärandet om satsningarna på omställningsstudiestöd och kompetensutveckling ska få önskad effekt.